Bloques de contidos

1.- Prehistoria e Historia Antiga

2.- Historia medieval

3.- Séculos XVI-XVII

4.- Século XVIII

5.- A crise do Antigo Réxime (1788-1833)

6.- A conflitiva construcción do Estado Liberal (1833-1874)

7.- A Restauración Borbónica (1874-1902)

8.- Continuidade e transformacións económicas no XIX.

9.- A crise da Restauración e a caída da monarquía

10.- A II República e a Guerra Civil

11.- A ditadura franquista: 1939-1975

12.- Normalización democrática en España

Van Halen: *Batalla de las Navas de Tolosa*, 1878 (Senado, Madrid)

Marcos Hiráldez Acosta: *La jura de Santa Gadea*, 1864 (Senado)

Antonio Gisbert: *Ejecución de los Comuneros de Castilla*, 1860

(Palacio de las Cortes, Madrid)

Francisco Pradilla: *Doña Juana "la Loca",* 1877
(Museo del Prado, Madrid)

ATENTADOS BARCELONA Y CAMBRILS ›

El ISIS amenaza con más ataques a España en su primer vídeo en castellano

"Con el permiso de Alá, Al Andalus volverá a ser lo que fue, tierra de califato", dice un yihadista

1843

EL PAÍS

26 AGO 2017 - 18:44 CEST

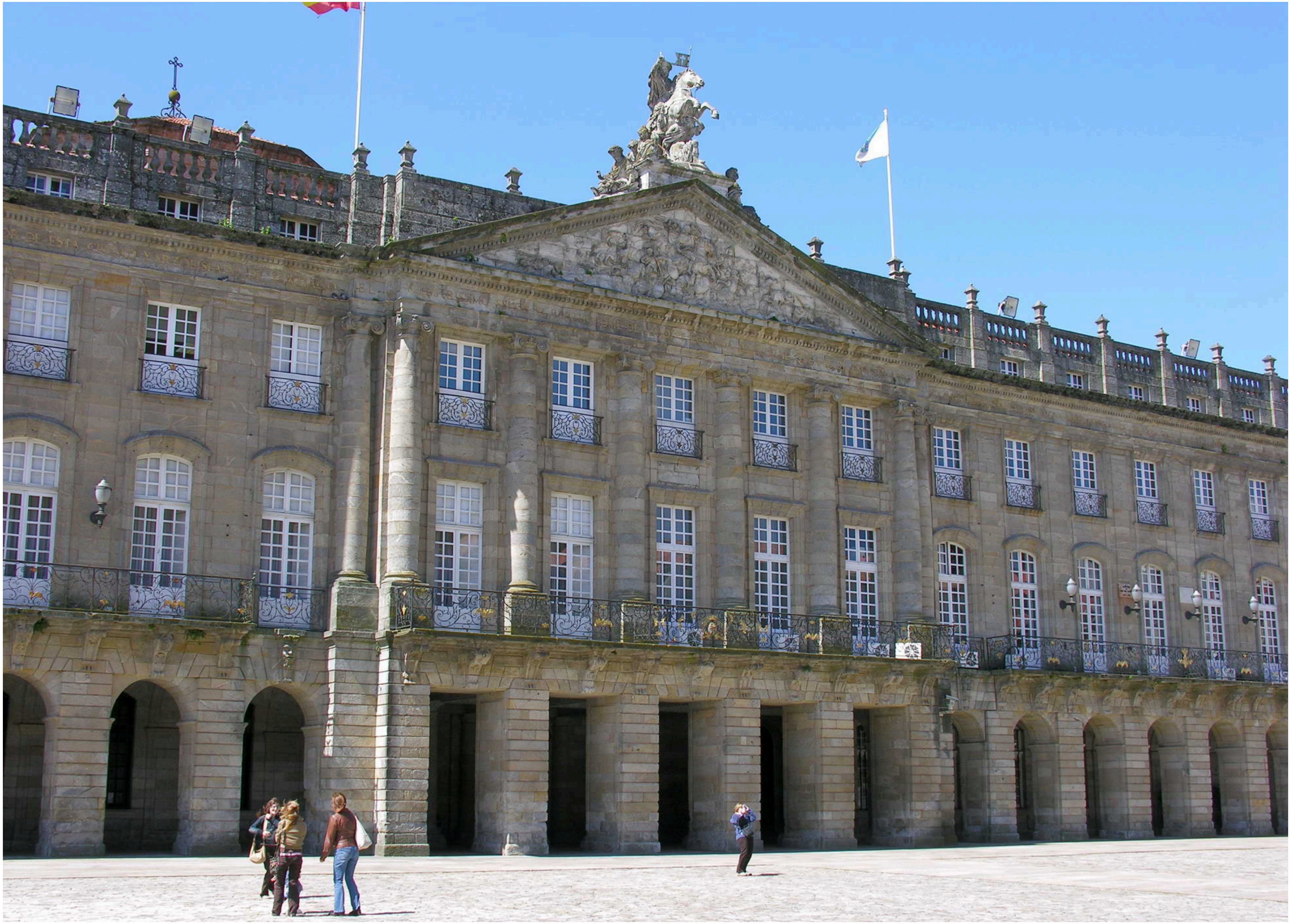

11
Moros y cristianos

A los moros les gustaba mucho España y tenían muchas ganas de ser los amos de nuestros pueblos, de nuestros campos, de nuestros montes, de nuestros mares.

Había entonces en España muchos judíos. Y los judíos, que tampoco querían a los españoles, dijeron a los moros por dónde tenían que entrar para apoderarse de España.

Entraron los moros; pero el rey de España, que se llamaba Don Rodrigo, les salió al encuentro con sus soldados.

Los moros y los españoles se encontraron cerca de un río, que se llama el Guadalete. Y empezaron a pelear.

Pero unos soldados traidores se fueron con los moros y los moros ganaron la batalla de Guadalete y se extendieron por toda España. Y quemaban las iglesias y mataban a los cristianos. ¡Y España entera lloró su inmensa desgracia!...

Después que el Rey Don Rodrigo
A España perdido había,
Ibase desesperado
Por donde más le placía.
Métese por las montañas,
Las más espesas que vía,
Porque no le hallen los moros
Que en su seguimiento iban.

SUGERENCIAS.—¿Por qué les gustaba tanto España a los moros?—Relacionar esta lección con lo que referimos en la número cuatro y volver a las consideraciones de acendrado patriotismo que recomendamos allí.—Traición de los judíos y negligencia de los gobernantes cristianos; ambos peligros subsisten siempre en la vida de la Patria.—Que provoque repugnancia en el corazón de los chiquitines la vileza de los traidores, la vileza de todo traidor.—Destacar el dolor de la persecución al que está constantemente expuesto un pueblo que no cela a sus enemigos de afuera y de adentro.—Explicar la frase: «España entera lloró su inmensa desgracia.»—Escribir y aprender: «LOS MOROS SE APODERARON DE ESPAÑA PORQUE LES AYUDARON LOS JUDIOS Y LOS TRAIDORES.»—Recitar, declamándolo, el trozo del romancero con que acaba la lección.

¡Arriba España!

¡Qué pena sintió España al verse dominada por los moros! Pena y coraje.

Por eso los españoles más valientes huyeron a unas sierras muy altas que hay cerca del mar; a unas sierras donde está la Virgen de Covadonga.

Y nombraron un rey español que se llamaba Don Pelayo. Y cuando llegaron allí los moros, los españoles se encomendaron a la Virgen-«que es mi abogada,

Virgen madre con sus santos»—decían—y atacaron a los moros con tanto valor y tanta fuerza, que la mayor parte de los moros murieron en la batalla y los otros tuvieron que volverse corriendo.

Después de Don Pelayo, hubo otros reyes cristianos que pelearon contra los moros y les ganaron muchísimas batallas.

El más valiente y el más bueno de todos los reyes cristianos que pelearon contra los moros fué San Fernando.

Mesta (61)

Organización dos gandeiros do Reino de **Castela** fundada en 1273 polo rei Afonso X. Estaba rexida polo **Consello da Mesta**, que chegou a ser unha poderosa institución ao servizo dos grandes gandeiros e da propia Coroa, que se beneficiaba das taxas pagadas pola **explotación da lá**. Os privilexios dos gandeiros orixinaron numerosos conflitos cos agricultores ata que a Mesta foi abolida en 1836.

T.1: Historia medieval (711-1474)

Al-Andalus e os reinos cristiáns medievais

1. Esplendor de Al-Andalus e formación dos reinos medievais
2. Expansión cristiá e a fin de Al-Andalus
3. Sociedade e monarquía feudal
4. A crise dos séculos XIV e XV
5. A Galicia medieval
6. O Camiño de Santiago

T.1: Historia medieval (711-1474)

Al-Andalus e os reinos cristiáns medievais

Bloque	Preguntas a desenvolver	Termos
Bloque 2: Historia Medieval	5. Os musulmáns na Península Ibérica (etapas políticas e realidade socioeconómica). 6. Reconquista e repoboación (etapas da Reconquista, modelos de repoboación). 7. O Réxime feudal e a sociedade estamental. 8. As crises baixomedievais (crises demográficas, problemas sociais, o caso galego: as revoltas irmandiñas do século XV).	• Carta de poboamento • Manso • Marca Hispánica • Mesta • Mozárabe • Presura • Taifas

T.1: Historia medieval (711-1474)
Al-Andalus e os reinos cristiáns medievais

1. Esplendor de Al-Andalus e formación dos reinos medievais (Musulmáns na PI 38-42, 47)

1. Conquista e ocupación islámico
2. Emirato e califato de Córdoba (Mozárabe 41)
3. A orixe dos reinos cristiáns (Marca Hispánica 43)
4. Reconquista e repoboación (Presura 46) (Reconquista e repoboación 44-46; 48-55)
5. As campañas de Almanzor e a fin do califato de Córdoba (Taifas 47, 48)
6. A presenza musulmá en Galicia

2. Expansión cristiá e a fin de Al-Andalus

1. Taifas, parias e reinos cristiáns
2. A loita contra os almorábides
3. Creación da Coroa de Aragón e independencia de Portugal
4. A loita contra os almohades
5. Creación da Coroa de Castela e conquista de Andalucía e Levante
6. Cartas de poboación, doazóns e repartimentos (Carta de poboamento 53. Manso?)
7. A expansión catalanoaragonesa
8. O Reino nazarí de Granada

3. Sociedade e monarquía feudal (Réxime feudal e sociedade estamental 55-60)

1. A sociedade feudal
2. A monarquía feudal
3. Da ruralización ao desenvolvemento urbano e comercial (Mesta 61)

4. A crise dos séculos XIV e XV (Crise baixo medieval 62-65, 72-75)

1. A crise demográfica e a Peste Negra
2. Crise e recuperación económica
3. Crise política e revoltas nobiliarias
4. Crise e revoltas sociais
5. A Galicia medieval

5. A Galicia medieval

1. Un reino sen rei
2. Os señores de Galicia
3. As peregrinacións a Compostela
4. Reactivación da vida urbana
5. As dificultades do século XIV
6. A revolta dos irmandiños (Crise baixo medieval 62-65, 72-75)

6. O Camiño de Santiago

T.1: Historia medieval (711-1474). Cronoloxía

711-756: Invasión musulmá e Califato de Damasco

756-929: Emirato de Córdoba

929-1031: Califato de Córdoba

1031-1085: Taifas

1085-1144: Imperio almorávide

1144-1172: Segundos reinos de taifas

1172-1212: Imperio almohade

1212-1238: Terceros reinos de taifas

1238-1492: Reino nazarí de Granada

3. A invasión musulmá. 711-722

Taifas (47)

Reinos independentes musulmáns que xurdiron da desmembración do califato de Córdoba en 1031. Estaban dominados polas oligarquías locais ou polos xefes militares das principais cidades de Al-Andalus. Enfrontados entre si, as súas fronteiras flutuaron continuamente e o seu poder foi cada vez máis débil, sendo incapaces de facer unha frote común ante os ataques critiáns. O derradeiro taifa foi o de **Granada**, conquistado en **1492** polos RRCC, dando así fin á chamada Reconquista.

T.1: Historia medieval (711-1474)

Al-Andalus e os reinos cristiáns medievais

1. Esplendor de Al-Andalus e formación dos reinos medievais (Musulmáns na PI 38-42, 47)

1. Conquista e ocupación islámico
2. Emirato e califato de Córdoba (Mozárabe 41)
3. A orixe dos reinos cristiáns (Marca Hispánica 43)
4. Reconquista e repoboación (Presura 46) (Reconquista e repoboación 44-46; 48-55)
5. As campañas de Almanzor e a fin do califato de Córdoba (Taifas 47, 48)
6. A presenza musulmá en Galicia

T.1: Historia medieval (711-1474)

1. Esplendor de Al-Andalus e formación dos reinos medievais

1. Conquista e ocupación islámico

- Invasión 711:

  Berereres do Norte de África (Tariq)

  División na nobreza visigoda (partidarios de Witiza/Rodrigo)

  Río Guadalete

- Conquista rápida: capitulacións (texto páx. 38)
- División entre árabes e bereberes
- Muladíes (texto páxina 39)
- Mozárabes

Mozárabe (41)

Cristián que, nos séculos medievais, vivía en territorio musulmán Al-Andalus. A cambio de conservar a súa fe e os seus costumes, tiñan que pagar un imposto especial polo que moitos foron desprazándose cara o norte, aos territorios controlados polos reis cristiáns ou foron converténdose ao Islam (muladís).

2. Emirato e Califato de Córdoba (1)

- Califato omeia de Damasco
- Califato abasís de Bagdad (750)
- 756: Emirato omeia de Córdoba (Abd al Rahmán I
- 911-1031: Califato omeia de Córdoba (Abd al-Rahmán III)
- Características
    - Monarquía absoluta, centralizada e hereditaria
    - Administración xerarquizada
    - Exército poderoso

2. Emirato e Califato de Córdoba (2)

- Monarquía absoluta, centralizada e hereditaria
- Administración xerarquizada (hachib, valís marcas)
- Exército poderoso:
  - Mercenarios e escravos
  - Razzias
- Impostos

2. Emirato e Califato de Córdoba (3)

Sociedade

- Árabes e bereberes
- Muladís
- Eslavóns (escravos liberados e conversos)
- Xudeus
- Mozárabes
- Nobres, comerciantes, artesáns, campesiños, escravos

2. Emirato e Califato de Córdoba (4)

- Escasa cohesión social:
  - Lazos tribais
  - Revoltas sociais, sobre todo dende 869
- Renacemento urbano:
  - Córdoba (mezquita-catedraldecordoba.es), Almería, Medinaceli
  - Estrutura urbana (medina, arrabaldes)
  - Medina al-Zahara (medinaazahara.org)
  - Mesquita de Córdoba
- Importancia do comercio (dinar de ouro, dirhem de prata)
- Cultura da auga
- Desenvolvemento cultural

3. Sociedade e monarquía feudal

1. A sociedade feudal
2. A monarquía feudal
3. Da ruralización ao desenvolvemento urbano e comercial

3. Sociedade e monarquía feudal

1. A sociedade **feudal**

- Sociedade estamental
- Vínculos de **dependencia persoal** (non pública)
- **Desigualdade**
- Grupos (estamento, estado)
  - Privilexiados
  - Non privilexiados

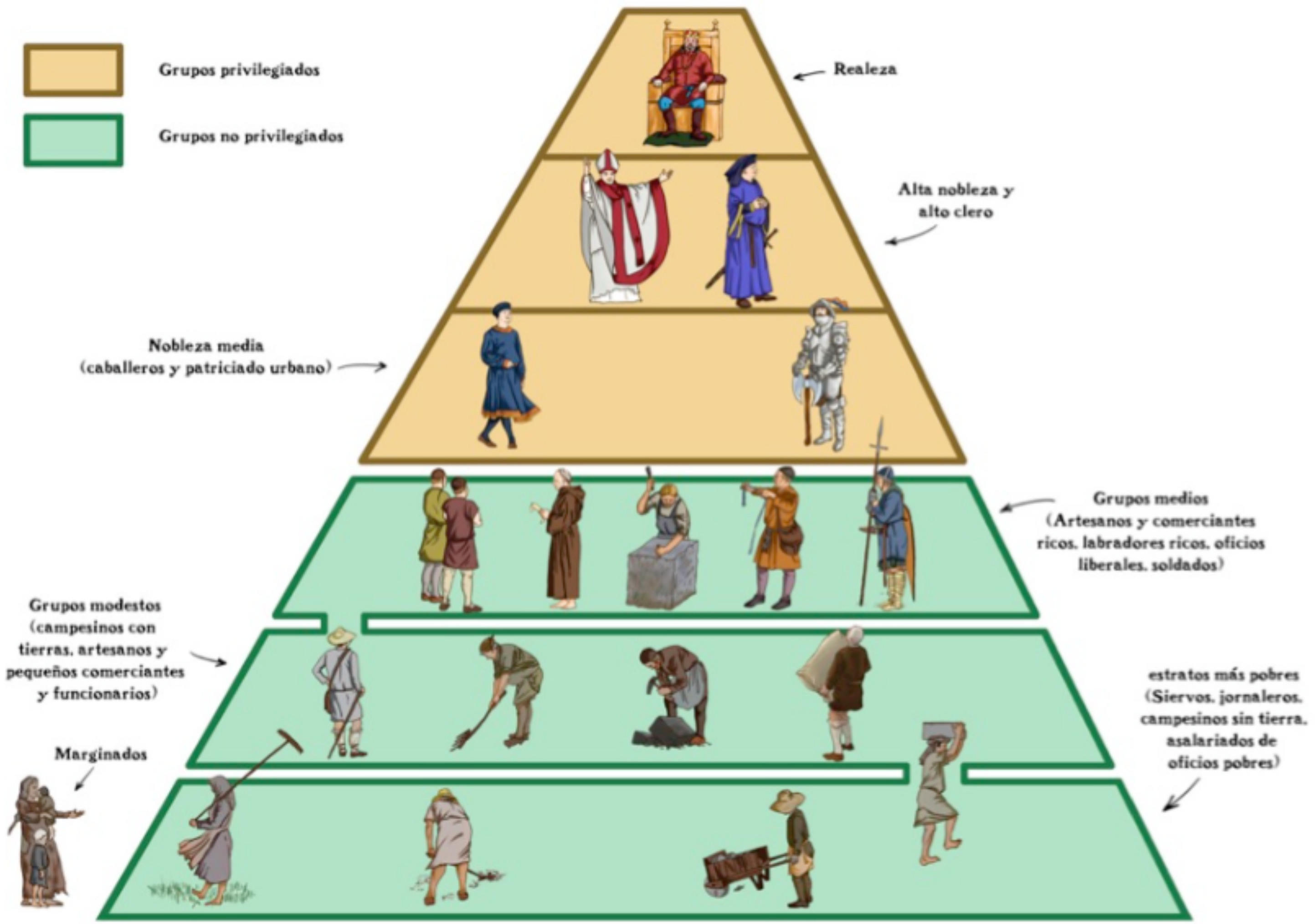
Grupos privilegiados
Grupos no privilegiados
Realeza
Alta nobleza y
alto clero
Nobleza media
(caballeros y patriciado urbano)
Grupos medios
(Artesanos y comerciantes
ricos, labradores ricos, oficios
liberales, soldados)
Grupos modestos
(campesinos con
tierras, artesanos y
pequeños comerciantes
y funcionarios)
Marginados
estratos más pobres
(Siervos, jornaleros,
campesinos sin tierra,
asalariados de
oficios pobres)

1. A sociedade feudal. **Grupos privilexiados**

- Texto páx. 56
- Señores: nobreza e clero
- Actividades “superiores”
- Grupo non homoxéneo
- Vínculos de **dependencia económica:** terra/prestacións
- **Conflitos** e enfrontamentos

1. A sociedade feudal. **Grupos non privilexiados**

- Pecheiros: campesiños, artesáns, comerciantes…
- Grupo heteroxéneo
- Antes do século X
  - Campesiños libres
  - Colonos ou servos
- Despois do século X: desenvolvemento urbano (burgos) e fortalecemento da burguesía
- Campesiñado: relacións de encomenda (textos páx. 57), diferentes por territorios
  - Cataluña: “home propio e sólido”
  - Castela: “homes de benfeitoría”

1. A sociedade feudal. **Grupos marxinais**

- Marxinalidade étnica e relixiosa
- **Xudeos**
  - Da tolerancia ao antisemitismo (pogrom)
  - Actividades mercantís, préstamos…
  - Xuderías
- **Mudéxares:** mourerías

2. Monarquía feudal

- Ao longo da Idade Media, tendencia ao **fortalecemento da monarquía** (Aragón, Castela, Portugal e Navarra)
- Carácter **patrimonial e hereditario**
  - Século XIV: Príncipe de Asturias (Castela)
- **Muller**
  - Castela: pode reinar
  - Aragón: non pode reinar
- **Soberanía real**
  - Poder supremo/absoluto (privilexios forais)
  - Orixe divina
  - Castela: tendencia á homoxeneidade xurídica, agás señoríos vascos (concepción autoritaria)
  - Aragón respecto dos privilexios forais (concepción pactista) Texto páx. 58)
- **Relacións de vasalaxe**:
  - Rei/vasalo
  - Poder/feudo (terra e dereitos xurisdiccionais) (texto páx. 59)
- Fragmentación da autoridade e **réxime señorial** (texto páx. 59)
- Existencia das **cortes**

3. Da ruralización ao desenvolvemento urbano e comercial. Ata o século XI (1)

- Al-Andalus
- Reinos **cristiáns**: ruralización, escaso peso das cidades
- **Terra**:
  - Base da riqueza
  - Feudalismo:
    - Señores feudais
    - Igrexa
- Escasa produción **artesanal** e comercial (luxo)

3. Da ruralización ao desenvolvemento urbano e comercial. Séculos XII-XIII (2)

- **Agricultura**
  - Aumento do espazo cultivado
  - Aumento da produtividade agraria (innovacións técnicas)
  - Aumento da produción agraria para o mercado
- Forte desenvolvemento da **gandeiría** (defortestación)
  - La meiriña
  - Transhumancia
  - Exportación (Inglaterra, Flandres)
  - Mesta
- Crecemento **urbano** e comercial
- **Gremios** e confrarías

3. Da ruralización ao desenvolvemento urbano e comercial. Séculos XII-XIII (3)

- Crecemento **urbano** e comercial
  - Crecemento da produción agraria
  - Protección real
  - Reducción do espazo controlado polo Islam
  - Burgos
  - Camiño de Santiago
- Castela
  - La: cidades do interior e da costa (Cantábrico)
  - Bilbao: viños e minerais
- Aragón: Barcelona, Valencia, Mallorca
  - Téxtil
  - Comercio co Mediterráneo

3. Da ruralización ao desenvolvemento urbano e comercial. Séculos XII-XIII (IV)

- **Gremios**
  - Definición de gremio (texto páx. 62)
  - Mesmo oficio
  - Xerarquización
  - Revolución liberal: 1813
- **Confrarías**: carácter relixioso

3. A invasión musulmá. 711-722

14. Reinos cristiáns e taifas en 1035

9. Territorios cristiáns e califato de Córdoba a comezos do século X

5. Unións, anexións e conquistas dos Reis Católicos

6 Valora os éxitos conseguidos polo Reis Católicos na ampliación do seus reinos.

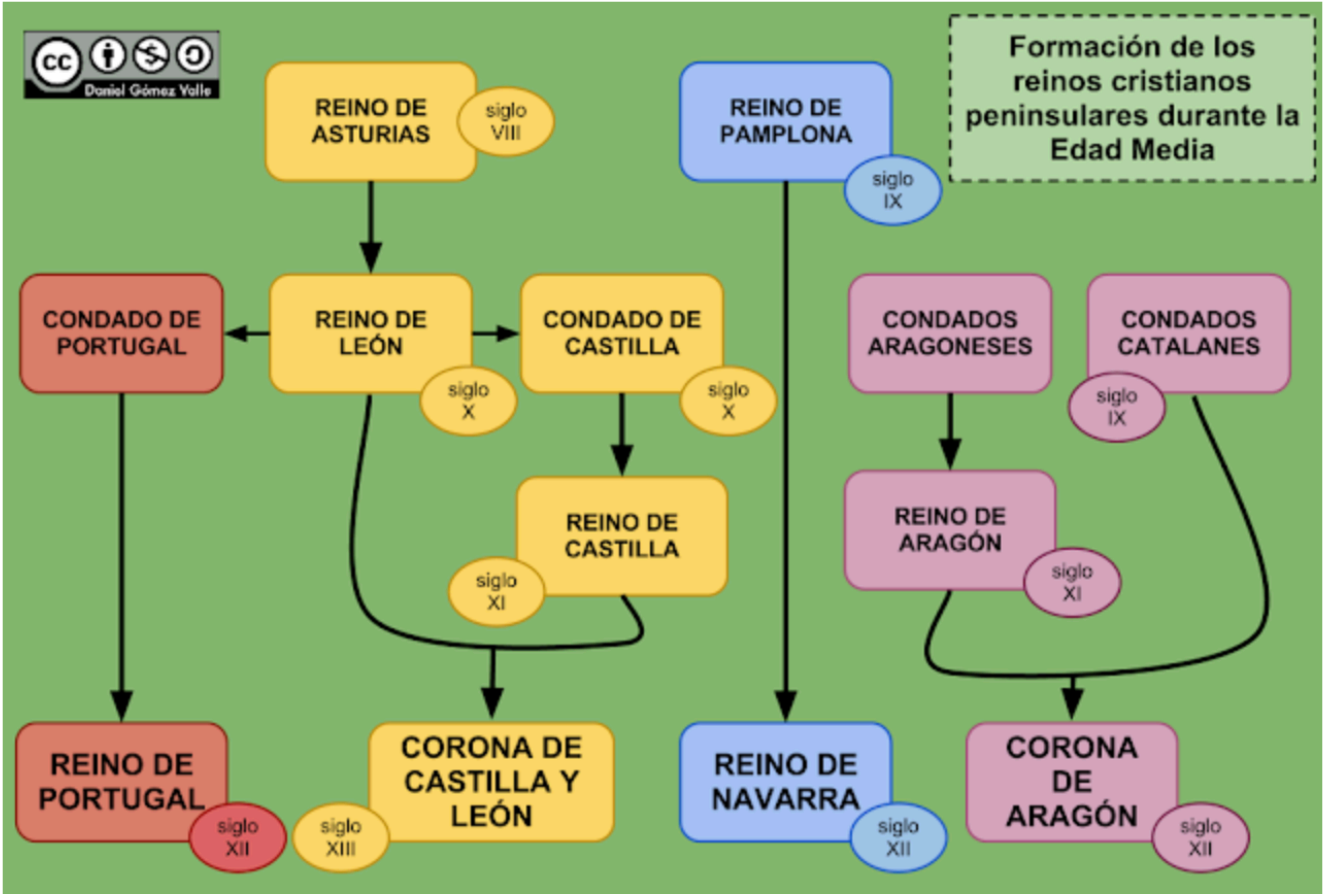

Daniel Gómez Valle
Formación de los reinos cristianos peninsulares durante la Edad Media
REINO DE ASTURIAS
siglo VIII
REINO DE PAMPLONA
siglo IX
CONDADO DE PORTUGAL
REINO DE LEÓN
siglo X
CONDADO DE CASTILLA
siglo X
CONDADOS ARAGONESES
CONDADOS CATALANES
siglo IX
REINO DE CASTILLA
siglo XI
REINO DE ARAGÓN
siglo XI
REINO DE PORTUGAL
siglo XII
CORONA DE CASTILLA Y LEÓN
siglo XIII
REINO DE NAVARRA
siglo XII
CORONA DE ARAGÓN
siglo XII

Al-Andalus	**Zona occidental**	**Zona oriental**
711-756: Invasión musulmá e Califato omeia de Damasco	Covadonda 722 (Reino de Asturias)	Potiers 732
756-929: Emirato omeia de Córdoba	Reino de Asturias **Reino de León** Reino de Galicia Condado de Castela	Marca Hispánica (795) Condado de Aragón 820 Reino de Pamplona 816
929-1031: Califato omeia de Córdoba Almanzor	Condado de Portugal	Condado de Barcelona 988
1031-1085: Taifas	Reino de Castilla y León (1072) Conquista de Toledo (1085 Afonso VI)	Reino de Aragón (1035 + reino de Pamplona 1076)
1085-1144: Imperio almorávide	Reino de Portugal 1143	**Reino de Navarra** 1134 **Coroa de Aragón** 1137 (Aragón + Barcelona)
1144-1172: Segundos reinos de taifas	Separación de Castela e León (1157)	
1172-1212: Imperio almohade	Navas de Tolosa 1212	
1212-1238: Terceros reinos de taifas	**Coroa de Castela** (Fernando III O Santo 1230)	Coroa de Aragón
1238-1492: Reino nazarí de Granada	Sabela a Católica **RRCC**	Fernando o Católico **(1749)**

3. A orixe dos reinos cristiáns

- Norte da Península
- **Zona Occidental**:
  - Poboación autóctona e visigodos
  - 722: batalla de Covadonga
  - **Reino de Asturias**
- **Zona oriental**:
  - Pequenos núcleos controlados polo francos
  - Intento de invasión de Carlomagno
  - Marca Hispánica (43)
  - **Reino de Pamplona** (816)
  - **Condado de Aragón** (820)
  - **Condado de Barcelona** (988)

Marca Hispánica (43)

Territorio controlado nos século VIII e IX polos emperadores e reis dos francos (Carlomagno, Luís o Piadoso, Carlos o Calvo) ao sur dos Pirineos, formando a fronteira entre o Imperio carolinxio e Al-Andalus. Comprendía inicialmente os condados de Pamplona, Aragón, Sobrarbe, Ribagorza, Pallars, Urxel, Cerdaña, Besalú, Ampuries, Vic, Xirona e Barcelona. Estivo gobernada por condes designados polos monarcas francos, pero ao longo do século IX foron tendo unha crecente autonomía ata crear condados e reinos independentes.

REINO DE PAMPLONA
Pamplona
Roncesvalles
Somport
PIRINEOS
Jaca
ARAGÓN
SOBRARBE
RIBAGORZA
PALLARS
URGEL
CERDAÑA
BESALÚ
AMPURIAS
ROSELLÓN
Girona
BARCELONA
Barcelona
Calahorra
Huesca
Tudela
CALIFATO DE CÓRDOBA
Zaragoza
Lleida
Calatayud
R. Ebro
Tarragona
Tortosa
reino de Pamplona
condados aragoneses
condados catalanes
puerto de montaña
frontera con el Islam
centros militares musulmanes
© I.C.L.

4. Reconquista e repoboación (2)

Zona oriental

- Forte presenza musulmá no val do Ebro
- Avance do reino de Navarra
- Fortalecemento do condado de Barcelona

5. As campañas de Almanzor e a fin do Califato

Os inicios da repoboación cristiá (ver páx. 53)

- Razzias de Almanzor: esplendor do Califato
  - Razzia en Galicia (textos páxs. 47-48)
  - Escasa presenza musulmá en Galicia
  - Sarraceno
- Guerra civil
- 1031: desaparición do Califato
- Taifas

4. Reconquista e repoboación (3)

Os inicios da repoboación cristiá (ver páx. 53)

- Procesos paralelos
- Aplicación de criterios procedentes dos romanos ou dos visigodos
- As terras conquistadas son consideradas terras sen dono.
- Reparto polo rei
- Presura ou aprisio (páx. 46)

Presura (46)

Forma inicial de **repoboación** organizada polos **cristiáns** a partir de finais do século VIII para ocupar as terras ermas, pouco poboadas ou que se ían reconquistando aos musulmáns. Os reis autorizaban a establecerse nun determinado territorio, que pasaba a ser propiedade de que o ocupase e explotase. Houbo dúas modalidades: a oficial, desenvolvida polo rei ou polos seus delegados, e a privada, efectuada por nobres eclesiásticos ou familias de campesiños libres.

T.1: Historia medieval (711-1474)

Al-Andalus e os reinos cristiáns medievais

1. Taifas, parias e reinos cristiáns
2. A loita contra os almorábides
3. Creación da Coroa de Aragón e independencia de Portugal
4. A loita contra os alhomades
5. Creación da Coroa de Castela e a conquista de Andalucía e Levante
6. Cartas de poboamento (53, doazóns e repartimentos (manso (Manso?)
7. Expansión catalanoaragonesa
8. O reino nazarí de Granada

Carta de poboamento (46)

Documento da época medieval polo que os monarcas e os señores laicos concedían privilexios forais a quen se establecese en determinados lugares ou cidades coa finalidade de atraer poboación e repoboar territorios despoboados ou os que se ían conquistando aos musulmáns. En Galicia, foron Fernando II e Afonso IX quen máis potenciou a fundación ou repoboación de núcleos urbanos.

Manso (53?)

Unidade de **explotación familiar** (casa e terras de cultivo) que o señor feudal cedía en usufructo a un **colono libre ou a un servo** a cambio de certas **prestacións e censos**. Xunto coa reserva señorial constituían os elementos básicos dos **feudos** na Alta Idade Media.

2. A expansión cristiá a fin de al-Andalus

1. Taifas, parias e reinos cristiáns

- Fragmentación do Califato de Córdoba: **taifas**
- Alianzas cos reinos cristiáns: **parias**
- Avance dos **reinos cristiáns**
  - Rodrigo Díaz de Vivar
  - Ampliación do reino de Navarra
  - Ruptura do reino de Navarra:
    - Aragón
    - Castela (incorpora León e Galicia)
- Bereberes do norte de África: almorábides e almohades

14. Reinos cristiáns e taifas en 1035

THE GREATEST ROMANCE AND ADVENTURE
IN A THOUSAND YEARS!
SAMUEL BRONSTON
presents
EL CID
CHARLTON HESTON
Winner of Academy Award For His Performance in "Ben Hur"
SOPHIA LOREN
Winner of Cannes Film Festival Award "Best Actress"
It's the story of one of the world's greatest lovers ...magnificently produced in Spain where he lived, loved and fought!
also starring RAF VALLONE · GENEVIEVE PAGE
co-starring JOHN FRASER · GARY RAYMOND · HURD HATFIELD · MASSIMO SERATO and HERBERT LOM
music by MIKLOS ROZSA written by FREDRIC M. FRANK and PHILIP YORDAN directed by ANTHONY MANN
70 mm SUPER TECHNIRAMA · TECHNICOLOR a SAMUEL BRONSTON PRODUCTION in association with DEAR FILM PRODUCTIONS
distributed by ALLIED ARTISTS

Marcos Hiráldez Acosta: *La jura de Santa Gadea*, 1864 (Senado)

2. A expansión cristiá a fin de al-Andalus

2. A loita contra os almorábides

- Almorábides (páx. 49)
- Afonso VI conquista Toledo (1085)
- Axuda dos almorábides aos musulmáns

3. Creación da Coroa de Aragón e independencia de Portugal (Cadro páxina 58)

- Século XII: cruzada contra o infiel
- Do reino de Pamplona ao reino de **Navarra**
- Creación da coroa de **Aragón** (inclúe o condado de Barcelona)
- De condado de Portugal a reino de **Portugal** (1143)
- Separación dos reinos de **León** e de **Castela** (1157)
- Segundos reinos de **taifas** (1145)

4. A loita contra os almohades

- **Almohades** (páx. 50)/reinos cristiáns (ordes militares)
- Batalla das **Navas de Tolosa** (1212)
- Terceiros reinos de **taifas**

5. Creación da Coroa de Castela e conquista de Andalucía e Levante

- **Coroa de Castela:** Fernando III O Santo (123032Avance cara o Sur: mapa páx. 53
- Poboación **musulmá** expulsada ou que permanece (mudéxar)
- Finais do século XIII: soamente **Granada** é musulmá

5. Unións, anexións e conquistas dos Reis Católicos

6 Valora os éxitos conseguidos polo Reis Católicos na ampliación do seus reinos.

6. Cartas de poboamento, doazóns e repartimentos

- **Presura** (aprisio)
  - Autorización real para asentarse
  - A propiedade pasa a ser do colono
  - Oficial e privada
  - Dende o século X, maior peso dos reis nos procesos de repoboación
- **Carta de poboamento** (carta foral):
  - Séculos X-XII
  - Fidelidade e tributo a cambio de terras e privilexios feudais
  - Vales do Douro e Ebro, Meseta sur
- **Doazóns** a Ordes Militares:
  - Séculos XI-XII
  - Grandes territorios (defensa)
  - Entre Texo e Serra Morena, Cuenca, Teruel
- **Repartimentos**:
  - Dende século XIII
  - Nobres, igrexa e ordes militares
  - Estremadura e Andalucía

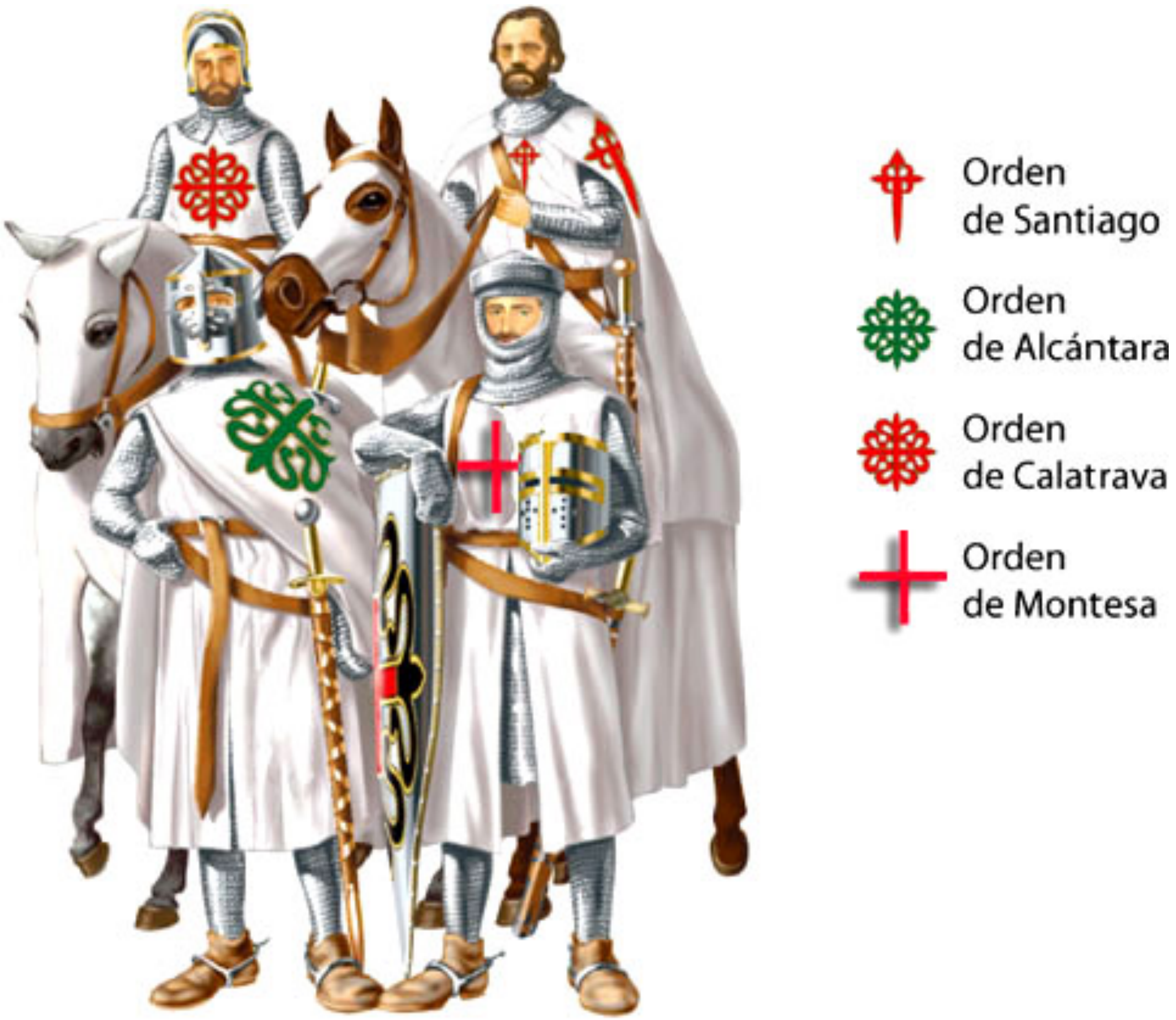
Orden
de Santiago
Orden
de Alcántara
Orden
de Calatrava
Orden
de Montesa

MODELOS DE REPOBOACIÓN

Presura

Cartas de poboamento e cartas forais

Repartimentos

Repoboación = Ocupación efectiva polos poderes cristiáns das terras conquistadas para habitalas e explotalas

2. A expansión cristiá a fin de al-Andalus

7. Expansión catalanoaragonesa

Mapa páx. 54

- Séculos XI-XII: Languedoc e Provenza
- Séculos XIII-XV: expansión mediterránea
  - Baleares, Sicilia, Malta, Nápoles
  - Almogávares (mercenarios)
    - Atenas
    - Neopatria

2. A expansión cristiá a fin de al-Andalus

8. Reino nazarí de Granada

Mapa páx. 54

- Taifa pequena pero forte ata que chegan as loitas dinásticas
- 1492
- Alhambra: granadatur.com/la-alhambra/

T.1: Historia medieval (711-1474)

Al-Andalus e os reinos cristiáns medievais

1. Esplendor de Al-Andalus e formación dos reinos medievais
2. Expansión cristiá e a fin de Al-Andalus
3. **Sociedade e monarquía feudal**
4. A crise dos séculos XIV e XV
5. A Galicia medieval
6. O Camiño de Santiago

T.1: Historia medieval (711-1474)

4. A crise dos séculos XIV e XV

1. A crise demográfica e a Peste Negra
2. Crise e recuperación económica
3. Crise política e revoltas nobiliarias
4. Crise e revoltas sociais

4. A crise dos séculos XIV e XV

1. A crise demográfica e a Peste Negra

- Incremento da **mortalidade**: fame e enfermidades
- Dificultades climáticas e malas colleitas
- 1348: **Peste Negra** (texto páx. 63)

2. Crise e recuperación económica

- Crise demográfica-caída da produción-diminución de cultivos-malestar dos estamentos privilexiados
- Posterior recuperación económica en **Castela**
  - Gandeiría ovina e la: Burgos, Medina del Campo
  - Andalucía (Sevilla): olivo
- **Aragón**:
  - Cataluña: auxe comercial e artesán ata mediados do XV
  - Aragón e Valencia: agricultura (mudéxar)
  - Valencia: centro de exportación e importación

3. Crise política e revoltas nobiliarias

- Malestar dos estamentos privilexiados:
  - Malos usos
  - Conflitos entre bandos nobiliarios
  - **Enfrontamentos coa monarquía**
- Guerra civil en Castelá
- Enfrontamento da nobreza con Henrique IV de Castela
- Guerra civil en Navarra
- Guerra civil catalá

3. Crise política e revoltas nobiliarias. Castela

- Pedro I/Henrique II de Trastámara (1366-69)
- Guerra dos Cen Anos
  - 1337-1453
  - Francia/Inglaterra
- Pedro I O Cruel:
  - Centralización
  - Apoio inglés
  - Asasinado
- Henrique II (Trastámara)
  - Apoio francés
  - Apoio nobiliario (mercés henriqueñas)

3. Crise política e revoltas nobiliarias. Henrique IV

- 1465-68
- Rei-cidades/nobreza
- Nobreza-Afonso/Henrique IV (O impotente): farsa de Ávila, 1465
- Tratado dos Toros de Guisando (1468)
  - Henrique recoñece a Sabela (A Católica)
  - Xoana a Beltranexa

Farsa de Ávila, 1465 (litografía S.XIX)

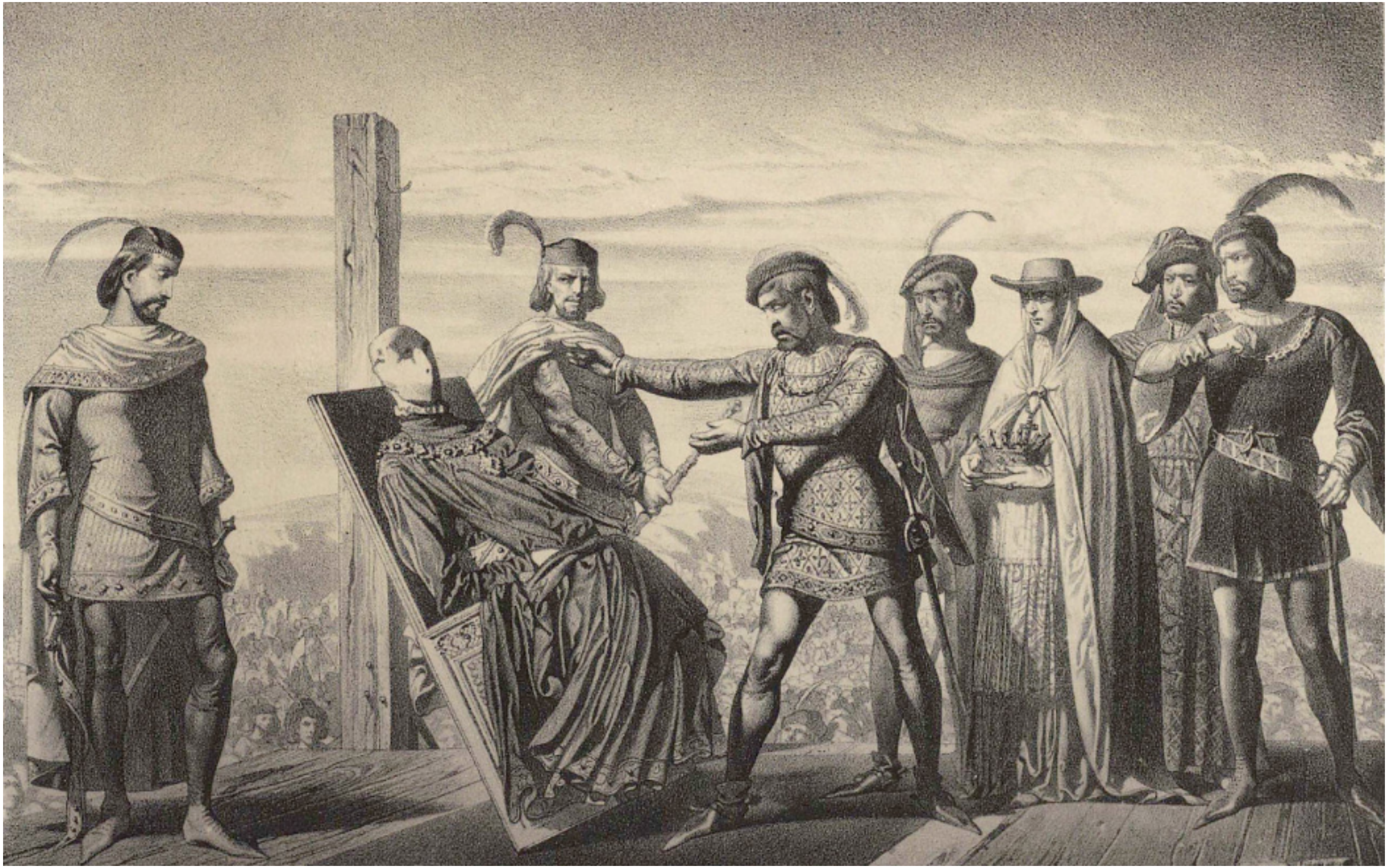

Toros de Guisando (El Tiemblo, Ávila)

3. Crise política e revoltas nobiliarias. Navarra

- Carlos, príncipe de Viana/Xoán II Aragón
- 1450-1461
- Xoán entroniza á súa filla Leonor
- Intervención de Aragón no reino de Navarra

3. Crise política e revoltas nobiliarias. Cataluña

- Intervención de Xoán II Aragón en Cataluña
- Oligarquía catalá en contra do intervencionismo real
- Nobreza, campesiñado a artesáns apoian a Xoán II
- Triunfo de Xoán II: respecto das institucións tradicionais

4. Crise e revoltas sociais

- A revolta foránea de Mallorca (1450-52): concellos rurais/nobreza urbana
- Busca (artesáns) e Biga (nobreza) en Barcelona (1450-62)
- Payeses de remensa (redención) en Cataluña (1462-86)
- Pogroms

PROBLEMAS SOCIAIS

Crise demográfica +
Crise económica =
Diminución das rendas señoriais

→ Aumento das esixencias e abusos da nobreza e das elites urbanas
→ Estoupido de revoltas e conflitos

a) Conflitos entre sectores urbanos:

Enfrontamento da Busca e a Biga en Barcelona (1450-62)

Revolta foránea de Mallorca (1450-52)

b) Ruptura da tolerancia relixiosa cos xudeus → Progroms ou persecucións violentas

Progrom de Sevilla (1391)

c) Revoltas antiseñoriais do campesiñado

Revolta dos *payeses de remença* cataláns (1462) (páx. 65)

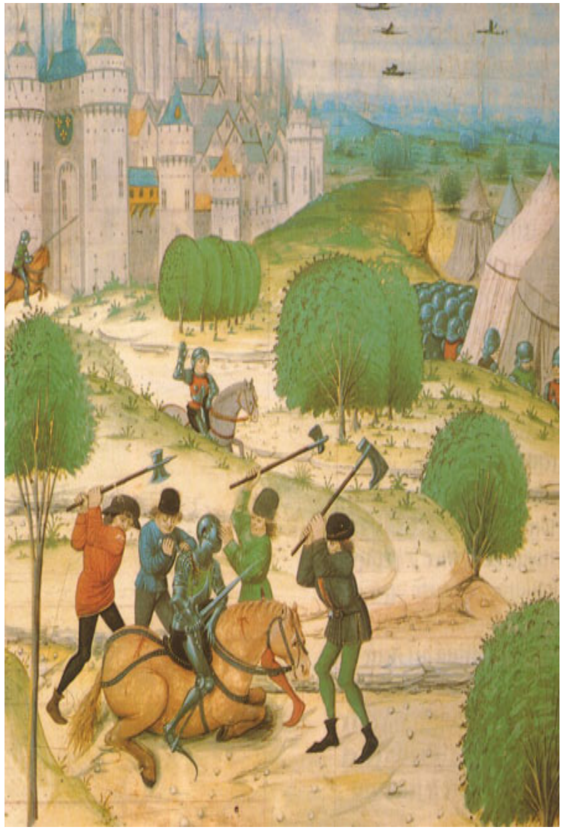

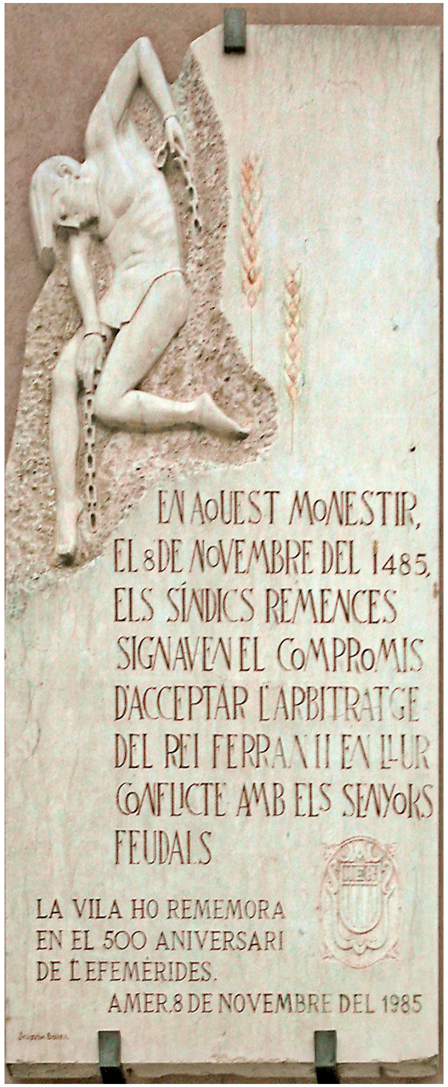

1. Un reino sen rei

- Suevos
- Incorporación no reino ástur
- Reino de Galicia: entregado por Afonso III (910) en herdanza a un dos seus fillos
- Non volveu ser independente dende 1071 (León, Castela).

3. As peregrinacións a Compostela

- Afonso, o casto
- 1122 (Ano Santo Compostelano)
- Códice Calixtino (S. XII)

4. Reactivación da vida urbana

- Concesión polos reis de privilexios forais (páx. 71)
- Fortalecemento en relación con:
  - Sés episcopais (Santiago, Tui, Ourense, Lugo, Mondoñedo)
  - Camiño de Santiago
  - A costa (cidades de reguengo)

Carta foral da Coruña (71)

”Deixo claramente establecido por esta carta que eu, Afonso, pola graza de Deus rei de León, dou por termo ao concello da Crunia un territorio de dúas leguas de contorno por todas partes. Concedo ao mesmo concello pastos, auga, leña e madeira en todo o meu reino. (…). E todo aquel que fixese algún prexuízo ou dano a ese concello, xa fose home de armas ou non, incorrerá na miña ira e terá que pagar o dobre do que extorsionase…”

Afonso XI, 1208

2. Os señores de Galicia

- Réxime feudal e señorial
  - Nobreza condal
  - Nobreza dos cabaleiros: engrandecemento dende o século XIV
- Señores eclesiásticos
  - O poder máis importante
  - Mosteiros (cistercienses, bieitos)
  - Foros (páx. 69)
  - Bispos:
    - Santiago, Tui, Ourense, Lugo, Mondoñedo
    - Diego Xelmírez (Catedral de Santiago)

Foro (páx. 69)

- Tipo de contrato, esencialmente agrario, de longa duración polo que unha persoa ou institución propietaria cede a outra o **uso** e goce dun ben, xeralmente unha terra, a cambio dunha serie de obrigas.
- Dominio directo/dominio útil

5. Dificultades do século XIV

- Peste (texto páx. 72)
- Guerras dinásticas
- Revoltas sociais en contra dos abusos señoriais

6. A revolta dos irmandiños

- Crise do século XIV=diminución das rendas señoriais=presión sobre o campesiñado
- A monarquía permite a creación de irmandades
- Guerras irmandiñas
  - Interpretacións historiográficas:
    - Acabar co sistema feudal
    - Acabar coas inxustizas
  - Irmandade ”fusquenlla” (ofuscado) 1431 (texto páx. 74)
  - Gran guerra irmandiña (1467/69) (texto páx. 74)

O CASO GALEGO: AS REVOLTAS IRMANDIÑAS DO SÉCULO XV

Irmandades de campesiños e habitantes das cidades

1) Antecedente: Irmandade fusquenlla (1431) en terras de Pontedeume e Betanzos (Roi Xordo) contra Nuño Freire de Andrade *o Mao*

2) Gran Guerra Irmandiña (1467-69): 80.000 irmandiños, 130 fortalezas derruidas, contraataque de Pedro Álvarez de Soutomaior, derrota dos irmandiños e obriga de reconstruir as fortalezas.

Torre do Castro (Sandiás, Ourense)

Castelo da Rocha Forte (Santiago)

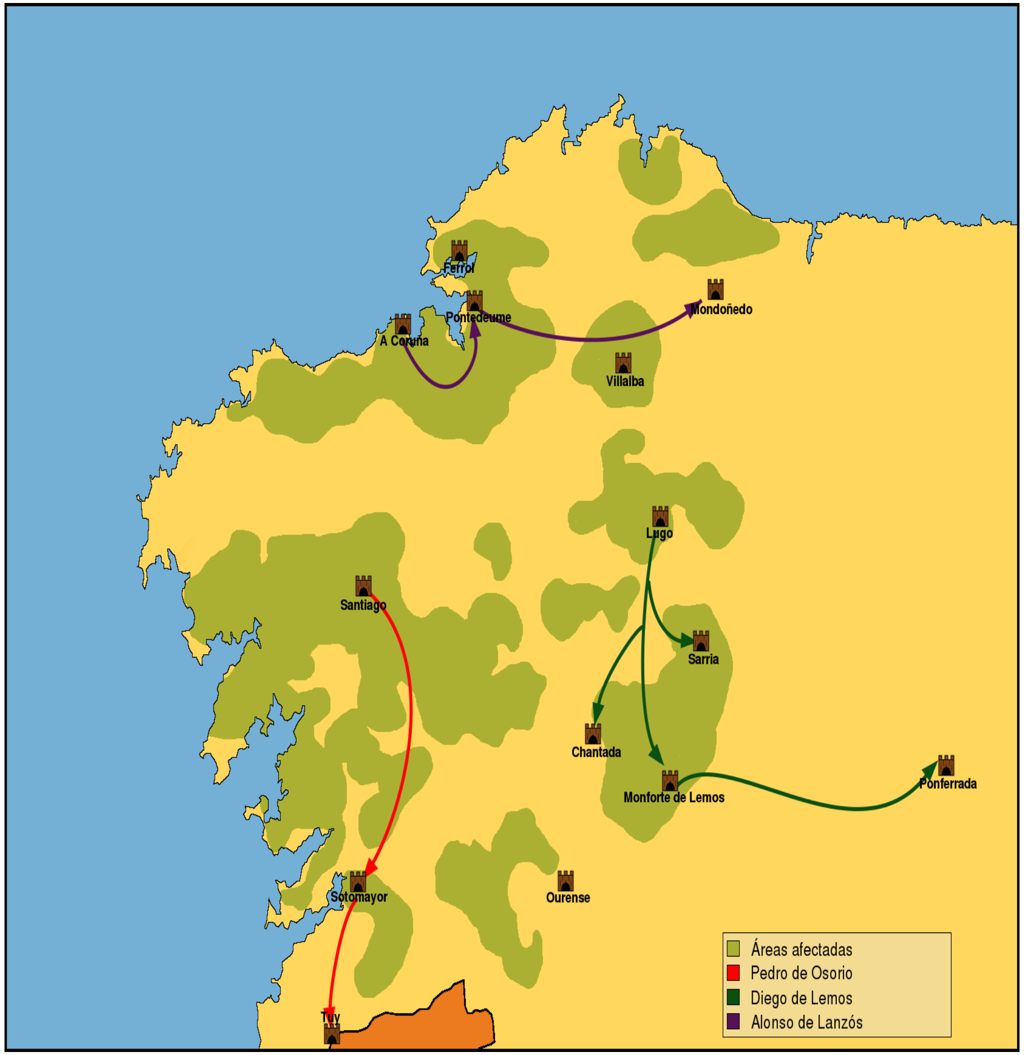

ℹ Roi Xordo. Grabado de Luis Seoane

5. A Galicia medieval

1. Un reino sen rei
2. Os señores de Galicia
3. As peregrinacións a Compostela
4. Reactivación de vida urbana
5. As dificultades do século XIV
6. A revolta dos irmandiños

6. O Camiño de Santiago